

297.
61-7

I. N. 7.

DISSERTATIO PHILOLOGICA,

**DOMOS A DEO
ISRAËLITIS
FACTAS,**

EXOD. Cap. I. v. 21.

PARTE PRIORI,
Leviter Excutiens,
QUAM,

Indulgente Amplissima Facult. Philosoph.
In Regia Academia Aboënsi,

PRÆSIDE

VIRO AMPLISSIMO atq; CELEBERRIMO,

**D^N. CAROLO ABRAH.
CLEWBERG,**

Græc. & O. O. L. L. PROFESS. Reg. & Ord.

Publico examini modeste submittit

MATTHEUS AHONIUS,

Tavastensis,

In Auditorio Majori ad D. XXIII. Maji,

Anni MDCCLIII.

H. A. M. S.

ABOÆ, Impressit Direct. & Typogr. Reg. Magn. Duc.

Finland, JACOB MERCKELL

favore, responsiones, quæ a nobis in presentiarum

VIRO

Plurimum Reverendo atque Praclarissimo,

Dn. IMMANUELI FOENANDER,

Ecclesiarum, quæ in Janackala, Hausjertvi & Rengâ Deo colliguntur, Pastori Meritissimo, Evergetæ & Patrono Dignissimo, Propensissimo, omni obsequii genere æternum Suspiciendo.

VIRO

Consultissimo atque Spectatissimo,

Dn. THOMÆ MOLLEËN,

Silvarum per Savolaxiam Præfecto Prudentissimo, Æquissimo, Fautori & Evergetæ multis nominibus Colendo.

VIRO

Perquam Reverendo atque Doctissimo,

Dn. ISRAËLI KEMPE,

Sacellano in Rengâ Vigilantissimo, Fautori Certissimo.

TAndem ex voto obtulit se mihi diu jam exoptata dies, qua reverentiam meam, Vobis, Patroni & Evergetæ Optimi, publice testari licet. Multa quidem atque magna, Patroni & Fautores, inde a primo momento, quo mihi Vobis innotescere contigit, beneficia in me colla-

collata voluistis. ^{Armony} Animum penes Vos ad res
 meas benignissimum propensissimumque multoties
 sum expertus. Doleo quod Vestra in me merita
 dignis jam laudibus, Evergetæ Dignissimi, de-
 cantaturus, imparem iisdem rite prædicandis me
 fateri cogar. Patiamini interim, Patroni &
 Fautores, ut opusculum hocce Philologicum, omni
 licet nitore destitutum, cœu gratitudinis in Vos
 meæ nullo unquam tempore intermorituræ, pignus,
 Nominibus Vestris inscriptum in publicum pro-
 deat. De cetero fortunas meas in posterum Vo-
 bis, Evergetæ Optimi, habeatis commendatas,
 majorem in modum rogo. Pro Vestra Vestro-
 rumque incolumitate ego vicissim vota ad Sum-
 mum Numen calidissima, fundere nunquam in-
 termittam, ad ultimum vite halitum persevera-
 turus

NOMINUM VESTRORUM

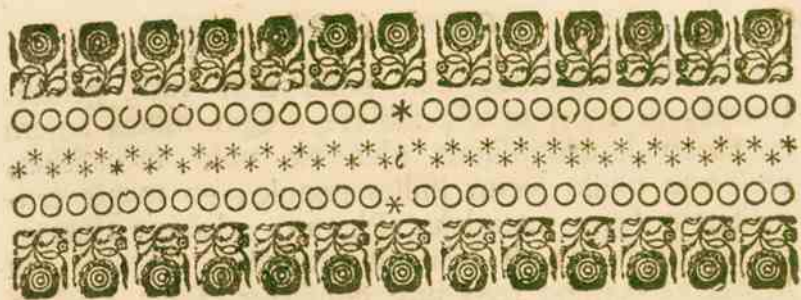
cultor observantissimus,
 assiduus,
 MATTH. AHONIUS.

Inspectoren öfwer Harwilla Gods,
Ädel och Högaktad,
Herr HANS NICLAS JOHN,
Min Gunstige Gynnare.

NÅngfallig godhet/ som mig redan är er-
tedd under thenna lilla tiden jag haft then
åran at twara af Herr Inspectorn känd/ intrycker
uti mitt sinne en ouphörlig åhåga/ at i någor
måtto wisa min årkånsto theremot. Swarade
förmågan emot mitt hiertas åstundan/ torde
min tacksamhet icke lämna mångom företrädet.
Nu måste jag nöija mig med thetta pappers
prof/ til ett ringa wedermåle af min tacksam-
ma wålmening. Herr Inspectorn behagade lå-
ta thet samma hos sig tolcka all den Högach-
tning ett tacksamt sinne hysa kan/ och mig
åstwen hårefter/ med sin godhet omsfatta. Den
Allrådande Förshnen giöre Herr Inspectorns
dagar många/ förnöisame och sälla/ och håg-
ne Deså kiära omwårdnad med all sielf begiär-
lig wålgång! Onskar

Ädel och Högachtad Herr Inspectorens

Edmiute tienare,
M. AHONIUS.

§. 1.

Egem Ægypti Pharaonem durissima servitute, inhumana prorsus ratione, gentem pressisse Israëliticam, Exodi I: & V. capp. luculenter commonstrat Moses. Cum enim populus hic, ex singulari Summi Numinis benedictione, stu-

Buſyræ

pendum in numerum in Ægypto excreviſſet, timebat Rex, ne quando Ægyptiis rebellantibus ſuppeditias ferret, aut arreptis armis ſe ipſum in libertatem vindicaret. Hinc impoſitis oneribus graviffimis eum atterere conabatur: exiſtimans graviora Israëlitis impoſita opera, in regione ad radios ſolis ar-

A

dentis.

hoc ipſo n. mus Ægy regionem um calidi ſed magna ibi aſſe a jorem qu

dentissimos exposita, non posse non varii generis morbos & mortem eis adferre. Quo minus autem consilium & propositum ejus ex voto succedebat, crescente nihilo fecius indies populo, eo magis crudelitatem suam intendebat Pharao, adeoque ejusmodi servilia opera ab Israëlitis crudeliter exigebat, ut Moses ea camino ferri jure conferret, Deut. IV: 20. indicando servitutem tam duram, ut in ea liquefiat populus, quemadmodum in camino ferrum liquefieri solet (a). Præterquam enim quod urbes, Pithonem & Rahamsesam, exstruere & munire jussi sunt, referunt etiam Scriptores profani, quos inter Flav. Josephus, scriptor antiquitatum illustrissimus (b), Israëlitas, flumen in multas fossas diducere, moenia exædificare, aggeres, quibus inundationes fluminis arceren-

(a) cf. Teller. ad cap. IX: Ex. v. 8.

(b) Ita vero Josephi hæc de re sonant verba: δεινῶς ἐνὶ βειζῶνι τι τοῖς Ἰσραηλίταις, καὶ ταλαιπωρίας αὐτοῖς πικίλας ἐπιπόνῳ. Τόντε γὰρ ποταμὸν εἰς διώρυχας πολλὰς αὐτοῖς προσέταξαν διαπιεῖν, πύχην τι οἰκοδομῆσαι ταῖς πόλεσι, καὶ χώματα, ὅπως ἂν εἰσροῖ τὸν ποταμὸν μὴ λιμανάζειν ἕως ἐκείνων ἐπεκταίνετο, πυραμίδας τι ἀνοικοδομῶντες ἐξέτρυχον ἡμῶν τὸ γένος. h. e. inhumane tractabant Israëlitas, variosque labores iis atterendis excogitabant. Nam & fluvium in multos rivos deducere jussi sunt, & muros civitatibus circumdare, & aggeres, ne aqua super ripas effusa in illis stagnaret. Pyramidibus etiam exstruendis homines nostros adhibentes docebant.

Antiquit, Lib. II. c. IX. edit. Havercamp. p. 97.

arcerentur, pyramidesque, gloriae atque insolentiae Aegyptiorum Regum durabilia signa, exstruere, adactos. Servilibus vero his operibus, ceteroquin durissimis, ad opprimendos Israëlitas, nihil valentibus, crudeliora & a jure omnium gentium abhorrentia consilia capebat Pharaon, obstetricibus præcipiendo, ut omnem Ebraeorum prolem masculam statim a nativitate suffocarent. Obstetrices autem a tam nefando scelere abhorrentes, Deumque timentes puerulos servarunt, unde atrocissima Regis voluntas, antea tantum dolo effectui danda, jam in apertum erupit mandatum, quo puerulos omnes recens natos in flumen projici jussit. Sed, quemadmodum apposite idem auctor observat, κρατῆσι δ' αὖ βίβησι τῆς τῆ θεῆ γνώμης, βδὲ μωρίας τῶνας ἐπὶ τῶτω μνηχανομίμων, h. e. frustra quis Dei consilio obnititur, mille licet artes ei obstruendo adhibeat; (*) tanta sub tyrannide, mirifice nihilominus accrescebat populus Dei, ad quam accretentiam etiam haud parum fecit pietas & religio obstetricum, qua puerulos Ebraeos contra regium edictum in vita servarunt, & coram Pharaone dissimularunt, mulieres Ebraeas in in partu, suo non indigere auxilio. Dissimulationem illarum nonnulli vitio carere contendunt; cum & interrogans ob pravum consilium jure veritatem explorandi excidat, & veritatis manifestatio non in utilitatem, sed damnum aliorum cessura esset. Hoc & eo certius esse videtur, quo

In hoc e
cum eat
tes ab
tyranni
et un
populor
re cona

A 2

(*) Loc. cit. p. 98.

clarior-

LXX. interpretes verſum hunc ita vertunt: *ἰφοβήθησαν αὐτοὶ τὴν ὄψιν τοῦ θεοῦ, ἐποίησαν οἰκίας αὐτοῖς* (ἐπιϑή) *ἐφοβήθησαν αὐτοὶ τὴν ὄψιν τοῦ θεοῦ, ἐποίησαν οἰκίας αὐτοῖς* *κίας.* Chaldæus: *כִּי יָרְחִילָא חֵיתָא מִן קַרְסָא יִי וְעֵבֶר לְהִיִן פְּתִי:* *Cam obstetrices timuisse-
sent a facie Dei, fecit eis domos.* Eundem fere ad
modum Syrus; *factumque est, ut cum timuissent ob-
stetrices Deum, fecit eis domos.* Sic & Samaritanus.
Arabs Polygl.= autem in medio & fine periodi ad-
hibet nonnulla, textui Hebræo prorsus ignota; di-
cit enim: *Cum timuissent obstetrices Deum, fecit eis
ambabus domos, & texit eas.* Sed Arabs Erpen:=a mo-
do allatis versioibus paululum discedit interpre-
tando: *Et factum est, ut cum timuissent obstetrices Deum,
fecit eis (in mascul. genere) domos.*

*altera ha
lectionum
ginalis
actera
ulrang
dem, fil
otton
canor
ianus*

§. III.

Versionibus, antiquissimorum interpretum sic præ-
missis nemini non innotescere potest, discrepan-
tiam eorum circa tres potissimum quæstiones ver-
sari. Quæri enim hic merito poterit: 1:0 *Quis* ædi-
ficaverit domos? 2:0 *Quibus?* Et denique 3:0 quid
phrasi, *domos edificare*, h. l. intelligendum veniat?
Hæ etiam sunt difficultates, circa quas enodandas
inpræsentiarum nostra potissimum hærebit opera.

Quod si primam quæstionem, quæ concer-
nit auctorem exstructarum domorum, ex II. §.
allatis versioibus intelligere voluerimus, difficulta-
tem ea in re variantes pariunt nobis interpretes eam-
que maximam. LXX, ut patet, a nativa vocum
hebraicarum indole & significatione digredientes, ver-
bum

hum $\psi\eta\eta$, quod singularis est numeri, vertunt in plurali per $\epsilon\pi\omicron\iota\iota\sigma\alpha\upsilon$; Pronomen vero relativum ⲟⲩⲗ , $\epsilon\alpha\upsilon\lambda\iota\varsigma$. Unde nullo negotio colligi potest, eos, obstetrices sibi ipsis peculiare domos extruxisse, statuere. Et his quidem adstipulatur Augustinus, obstetrices sibi ipsis domos extruxisse munitas existimans, ut se ab Ægyptiis tuerentur. Nec multum abludit Paraphraustes Hierosolymitanus: $\text{ⲁⲣⲟⲩⲟⲩ ⲙⲟⲩ ⲓⲗⲟⲩⲧⲁ ⲙⲟⲩ ⲕⲣⲟⲩ}$ יהוה וקניין להן שום שב בגוררייה רעברו להן: ⲛⲧⲓⲟⲩ ⲛⲧⲓⲟⲩ ⲛⲧⲓⲟⲩ וכותה רכהוה רבתה: Hoc est: *quia obstetrices timebant Dominum, ideo conciliarunt sibi nomen bonum apud concives. Feceruntque sibi domos, domum scil. Levitici ministerii & Sacerdotis magni.* Tradunt nimirum Hebræi duas illas obstetrices, a Mose Siphra & Pua appellatas, fuisse Miriam & Jochebed matrem ejus, filiam Levi, ex qua nati sunt Aaron & Moses, penes quos, uti notissimum est, postea Sacerdotium & Regnum in populum Israëlis fuit. Hinc Hierosolymitanum, & alios, qui hanc versionem amplectuntur, movit, quod in Scripturis aliquando appellatione *domus, Regnum & Sacerdotium* veniant.

Quidam rursus verba: ⲟⲩⲗ ⲛⲧⲓⲟⲩ ⲛⲧⲓⲟⲩ ad Regem Pharaonem referunt (c), eum obstetricibus proprias & peculiare domos extruxisse arbitrati, unde exire illis non licebat, sed expectare ibi cogebantur mulieres Hebræas parturientes, quæ ad ipsas addu-

(c) in *Matth. Poli Londinensis Synopsis Criticorum, Fagius & Vatavlus. vid. Crit. Angl.*

adducebantur ex mandato Regio, ut ista ratione Ægyptii una cum illis cognoscerent, num filius an filia nasceretur? Alii paullo aliter eam opinionem referunt: Suspectam habens Rex obstetricum Hebræarum fidem, domos certas eis assignavit, unde exire non possent, quin sentirent Ægyptii, qui eas, cum irent obstetricatum, ad cognoscendum partum comitarentur (*d*). Alii sic: cum obstetrices magis Deum quam Regem reveritæ, mares conservassent, custodes Israelitis adhibuit, ac duas, inter Israëlitarum domos, unam esse voluit, ne mares celare possent. (*e*).

Econtrario alii domorum exstructionem Israëlitis adscribunt, quasi illi, gratitudinem suam erga obstetrices testandi gratia, domos munitas eis ædificaverint, ubi, quod non exsequerentur mandatum Regium de interficiendis puerulis, ab incurso Ægyptiorum tutæ esse Regisque vindictam evitare possint (*f*). Lyranus, cui eadem sententia arridet, sic interpretatur: quod fuerunt videlicet obstetrices illæ receptæ in populum Ebræum, & junctæ matrimonio viris primariis. Existimat itaque obstetrices illas fuisse fœminas quasdam Ægyptiacas, siquidem sin Hebræas existitisse credidisset, ab Hebræis receptas & matrimonio junctas minus statueret.

a foetu
scribitur
fœmina
derivatu
fœmore

Alii denique, & plurimi illi quidem, tam ex veteribus

(*d*) vid. Muisum ad h. l. (*e*) R. Bech. in Muis.
(*f*) vid. Crit. Angl.

teribus quam recentioribus Criticis atque Philologis, qui Deum ipsum domorum illarum a Mose commemoratarum auctorem statuunt; & hoc etiam varie exponunt: *vel* quod fecerit eis domos, id est, protexerit ac defenderit eas. Huc redit versio Arabis Polygl. angl. qua statuit Deum obstetricibus ambabus domos fecisse ac protexisse eas. R. David Kimchi ita scribit, והנראה בעיני כי פירוש ויעש להם כתום שהסתירם מפרעה שלא תרע להם ברוך שנאמר: וסתירם יי: *videtur mihi is esse sensus: abscondidit eas a Pharaone, ut nihil mali eis faceret; iuxta illud quod dicitur de Jeremia & Baruch, Jerem. Cap. XXXVI. v. 25, & abscondidit eos Jobovab, וסתירם יהוה* פ. Hæc ille: (g) *Vel*, quod fecerit eis domos, scil. Sacerdotii & Regni, quod ab aliis (b) ad Israëlitas, ut supra dictum est, ab aliis vero ad Deum refertur.

Nonnulli aliis plane modis id de obstetricibus intelligunt. Sed de his in sequentibus amplior dicendi patebit campus, dum ad quæstionem tertiam, de sensu phraeos, *domos edificare*, agentem, perventum fuerit.

§. IV.

Quod si porro quærat, *quibus illæ sint ædificatæ domus?* eo brevior erit responsio, quo magis ex superioribus innotescit, interpretum nonnullos, domos illas, sive proprie sive figurate intel-

etas,
 (g) *in ספר השרשים ו' ספר בית* ^{64.} *cp. l. 18. (b)*
 R. Salomon ad b. l.

Etas, ad obstetrices referre, eaque in re perpetuo convenire, ceteroquin licet de auctore variant. Verum, cum nec desint eruditi, qui beneficium illud universo Israëlitarum populo a Deo contigisse statuunt, firmioribusque argumentis id comprobare & evincere videntur; nos quoque sententiam illorum amplectemur, eamque in sequentibus pro modulo ingenii defendere laborabimus.

§. V.

PRIUS vero quam quidquam certi concludere possimus; de intellectu phraseos, *domos facere*, in antecessum non nihil disquiremus. Quidam eam proprie sumendam esse arbitrantur, ædes naturales sive artificiales intelligentes, quorum hic mentionem facere super sedemus, quum de eorum sententia ex superioribus abunde constare queat. (i) Plerique figuratum admittunt sensum, sed nec illi quidem uno eodemque modo exponunt: variant etenim de subjecto, *cui*, utrum obstetricibus, an vero Israëlitis, illa domorum constructio contigerit? Quidquid sit, id tamen notissimum, imo certissimum est, phrasi illa, *domos facere*, sive de obstetricibus sive Israëlitis intellecta, *familiam numerosam, egregiam, longævam divitemque* indigitari. Compluribus id Scripturæ locis probari potest. Sic familiam denotat vox בית Exodi cap. 1: v. 1. ubi hæc leguntur; Vir & familia ejus נישׁ וביתו באו venerunt; Sic Psal. LXXVIII. v. 7.

asertio

B

אלהם

(i) cf. §. III.

Deus habitare faciens solitarios in domo, nim. in domo non vacua, sed liberis, quæ potissima pars sunt familiæ, plena. Sensus est: *qui sine liberis sunt, reddit multorum liberorum parentes. Nam solus nemo domum aut familiam facit; requiruntur uxor & imprimis liberi. Qui ergo improlis est, ei nec domus esse dicitur. Contra in domo habitat, qui prolem habet, qui prole fecundus est.* (k) conf. Pf. CXIII: v. 9. item aliis locis, e. g. Gen. VII: v. 1. Exod. XII: v. 1, &c. Sic verbum בָּנָה ædificavit, sumitur Gen. XVI. v. 2. & Cap. XXX: v. 3. ubi Græci habent καταπολιτισίη. Ita Deut. XXV: v. 9. אִשְׁרֵי לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו qui non ædificaverit: אֶת בֵּית אָחִיו domum fratris sui, h. e. noluerit augere prole. Ita Ruth. IV: v. 11. אִשְׁרֵי כִּנּוּ שְׁתֵּיהֶם אֶת-בֵּית יִשְׂרָאֵל: quæ duæ ædificaverunt domum Israël, h. e. pepererunt multos filios. Ita & verbum עָשָׂה adhibetur, itemque נָתַן e. gr. II. Sam. VII: v. 11. כִּי בֵּית יִעֲשֶׂה לְךָ יְהוָה: I. Sam. II: v. 35. וּבְנֵיתִי לוֹ בֵּית נֶאֱמָן: I. Reg. XI: v. 38. וְאִשְׁרֵי עָשָׂה לוֹ בֵּית. Cap. II: v. 24. וַיִּתֵּן לוֹ בֵּית.

Nec mirum prolem vocari domos, cum filius sit a בָּנָה ædificavit; filii quippe domum paternam adaugent & quasi ædificant. *Filius*, inquit Aben Esra, *est instar ædificii: pater autem quasi fundamentum* (k) cf. רִשִׁי. Sic & Docet (hic Scriptura) de eo, cui nulli sunt liberi, quod ille non ædificatus; sed destructus sit (l) Ita Schol. hunc locum

(k) cf. Druf. ad h. l. (l) ad loc. cit. (*) ad Gen. 5, XVI. v. 2.

locum vertit: ἑαυτῶν γένος ἀπλήθυνεν, ἠύξησεν ὁ οὐρανός αὐταῖς τὸ γένος. (m) Hic, licet de obstetricibus intelligat, verum tamen sensum exhibet. Theodoretus & Augustinus de divitiis & facultatibus intelligunt (n). Nam domus non solum familiam; sed etiam facultates significat, ut Esth. VIII: v. 1. dedit ei domum Haaman. Et Luc. XX: v. 46. dicitur de Phariseis: οἱ κατοικοῦσι τὰς οὐκίας τῶν χειρῶν. Divus Hieronymus spirituales domos sive mansiones in cœlis intelligit. (o) Pererius de benedictione quavis divina sumendum esse dicit (p).

§. VI.

Visuris jam cui potissimum ex allatis sententiis album addamus calculum, absurda & incommoda nonnullarum opinionum prius exponenda veniunt. Hallucinantur, qui Israëlitas obstetricibus domos, easque proprie intellectas, extruxisse, in quibus tutæ esse possent, somniant. Qua enim ratione potuerunt Israëlità, in terra aliena peregrini, & durissima Pharaonis servitute pressi, obstetricibus domos extruere? Obstat etiam huic sententiæ Pharaonis edictum, quo ne hilum quidem temporis vana ejusmodi opera moliendi, Ebræis reliquit. Simili plane modo errare videntur, qui Pharaonem obstetricibus domos ædificasse ajunt, in quibus Ebræas parturientes præstolari debuerint, quæ ad illas adducebantur; aut hi impossibilia augurantur.

Procul a veritate discedunt, qui auctoritati septua-

B2 ginta

(m) Crit. Anglic. (n) cf. Drus. ad b. l. (o) Hieron. in Jos. c. 7. (p) conf. Tell. in b. l.

ginta viralis versionis nixi, obstetrices sibi ipsis pe-
 culiaries domos fecisse credunt. Ceterum hoc e dia-
 metro adversus ipsos fontes pugnat, nec ullo modo
 in contextum quadrat, proinde nec longiori refuta-
 tione indiget. Absurda etiam Schuckford & Stock-
 house (r) moliuntur, qui Pharaonem domos illas
 proprie intellectas Israëlitis ædificasse, idque ejus rei
 ergo fecisse dicunt, ut omnem Israëlitis demeret
 occasionem suam evitandi tyrannidem, quod facili
 quidem negotio Israëlitas facere potuisse arbitran-
 tur, si eis ulterius, ut hætenus, in tentoriis habi-
 tare licuisset; quum e contrario, dum in ædibus
 habitare cogentur, horoscopum uxorum suarum
 filiosque recens natos ullo modo celare nequirent,
 quin custodes eorum id animadverterent. Sed nul-
 la opinio minus consistere potest ac hæc ipsa; in-
 nuitur enim illa, *primo* improbable quid, scilicet
 statuendo Israëlitas eousque in tentoriis habitasse.
Deinde, quod si etiam id demonstrari potuerit, nun-
 quam tamen conclusionem, quam volunt, exinde
 derivabunt. Quidni tam facile, aut fortasse facilius,
 in ædibus quam tentoriis horas lucinas filiorum suo-
 rum celare potuerint custodes? Ast, inquier, in
 singulis illis fictis domibus unus habitavit custos,
 & ejusmodi vigiliæ potius in ædibus quam tento-
 riis peragi potuere. Verum hoc gratis asseri, po-
 nique solummodo, non probari, quis non viderit?
 Porro, interpretatio hæc est toti verborum nexui,
 itemque accentibus minus conveniens. † Tan-

(r) *Historie du Monde Tom. 2. pag. 20, Tom. 1. p. 362.*

*Non potest hæc domorum captivitas proprie intelligi.
 nam scopus historiae est ostendere, quomodo Israëlitæ
 creverint*

Tandem *duo* hic observanda sunt: (α) quum *sub-*
jectum proxime præcedens non sit Pharaos sed Deus;
 hinc etiam ipsum *prædicatum* ex congruo, non Pha-
 rao, sed Deus esse debet. (β) In versu sequente ex-
 presse nominatur Pharaos, idque indicium est manifestis-
 simum, ejus mentionem in proxime præcedentibus
 non omnino esse factam. Secus si esset, nexus &
 ordo verborum naturalis fere hic foret: *Et fecit Pha-*
raos illis domos; non vero: *Et fecit illis domos;* quum
 v. 22. dicatur: *Et præcepit Pharaos &c.* Hos itaque
 adversus ipsos fontes peccare, in propatulo est.

§. VII.

Alatis perpensisque ceteris variorum hunc locum
 interpretandi rationibus, bivium tandem nobis
 occurrit sententiarum, quæ præ reliquis minoribus
 obsitæ spinis, gressum faciliorem planioremque red-
 dunt, simulque qua potissimum sit incedendum per-
 vestigandum relinquunt. Applausum primo intuitu
 mereri videbuntur, qui domos & intelligendas figu-
 rate & ad obstetrices referendas esse contendunt.
 Hi namque auctoritatibus non modo, sed & argu-
 mentis non spernendis mentem munire nituntur
 suam. Et sensum phraseos, *domos adificare*, quod
 attinet, metaphoricum, assensum hac in parte no-
 strum facile impetrabunt, idque quas potissimum ob-
 rationes e §. V. patere arbitramur.

Quod si quærat, utrum obstetricibus, an Isra-
 ëlitis aucta fuerit proles; res altiore disquisitione in-
 diget.

*Deum enim
 cedentibus
 bene fecit
 res tibi*

diget. Versiones antiquissimæ, obstetricibus solis benedictionem vindicantes, ab hac parte citantur testes. Græcorum *ιατρῆς*, non nisi ad obstetrices retuleris, quæcunque de cetero illorum interpretum a fontibus heic inveniatur discrepantia. Onkelosi Syrique להין *להין* præcedens *להין* respicere, negari nequit. Similiter Samaritani מִלְרַחֲמֵי לֵהִין *להין* constructione reterre patet.

a d
 ïbābūma
 bilātāni

וְהָיָה & וְהָיָה apud Arabem Bibl. Polyglott. de voce dualis numeri *וְהָיָה* intelligi debere nullum est dubium. Neque, si illos audierimus, iuvabit a Versionibus ad fontes provocare, urgendo, pronomem לה, utpote masculinum, de Israëlitis esse explicandum: mox enim contra sentientes ad generum enallagen, in Codice Hebræo factis frequentem, se recipient. Exempla ipsis erunt in promptu, eademque numero non pauca, ubi genus masculinum pro feminino etiam in pronomibus positum deprehendetur. Sic e. g. Ruth. I: v. 8. ubi mentio fit Naomi & duarum nuruum ejus, dicitur: וַיַּעַשׂ ה' רַחֲמֵי עִמָּכֶם *עִמָּכֶם* id est, faciat Dominus vobiscum misericordiam. Et ibid. I: c. v. 13. occurrit עִמָּכֶם pro עִמָּכֶן. Præcipue Exod. II: v. 17. in in verbo וַיִּזְרְעוּהָ, & ejecerunt eas, occurrit affixum verbi masculinum, quod tamen in feminino explicandum est, siquidem hoc ipso illæ septem filia Jethronis indigitantur: & statim in nomine feminino affixum masculini עִמָּכֶם - אֵת, oves earum. item I. Sam. XXXI: v. 7. extat בָּהֶן, quod tamen de
 # in illis, pronom. fem. pl. nomi-

nomine præcedenti masculino **בְּרֵיחַ** intelligendum est. Similem enallagen **Exod. XI: v. 6.** **Jud. XIX: v. 24.** & **Zach. VIII: v. 9.** reperire licet. Ex hisce igitur aliisque ejusmodi exemplis tuto colligent, inversionem generum sæpius in Lingva Hebræa Sacroque Codice fieri, & proinde huncce locum ita explicari debere. Quo vero majorem speciem hæc generis discrepantia lucretur, non nomine solo enallages contenti, rationes, cur heic adhibeatur, excogitare non dubitant. R. Bechai ait (s) masculinum hic admitti in præmium præcepti, cui operam dederunt obstetrices, conservando mares. Vel ut Vatablo placet (t) masculino utitur, ut innuat eas fecundas fuisse ex viris, a quibus nomen accipiunt familiæ. Eodem fere modo Drufius (u) *Forse quia בְּרֵיחַ posuit, innuere voluit maritos earum, ut hoc dicat: fecit maritis obstetricum domos, hoc est prole fecundavit eos, ut plures domus ex iis orta sint.* Pergit idem: *Nam aliud facere domos & facere domum: Facere domum legitur II. Sam. VII: v. 2. quia domum faciet tibi Dominus, i. e. te sobole beabit, ita ut domus tua sit perennatura in omnes aetates.* Hoc alibi dixit: *adificabo tibi domum firmam ac stabilem, quod vulgo reddunt domum fidelem. Facere domos, non unam sed plures innuit familias, vel certe domos patrum. Nam in una familia possunt esse plures domus hujusmodi &c.* Hæc ille.

Nec desunt, qui masculinum hic usurpatum autumant, vel ad indicandum obstetricum virilem ac genero-

(s) Muis, (t) ad b. l. (u) in Crit. Angl.

generosum animum, quo atroci Regis edicto restiterunt, vel propter masculos, quos obstetrices servarunt in vita. (x).

§. VIII.

Sic speciosis admodum coloribus hæc ornatur sententia, nec dubitarem nos in eam concedere: nisi argumentis, quæ ab hac parte militant, rite perpensis, in promptu esset videre, infirmiori eadem niti talo. Quum autem heic, quo pedem tuto figere queamus, vix invenire detur, nec a fontibus nulla urgente necessitate recedere liceat; experiamur, annon planior investigari queat ex his difficultatibus elabendi via. Dabitur hæc, si phrasi, *domos facere*, de multiplicatione prolis intellecta, *benedictionem illam Israëlitis tribuendam* evicerimus.

(x) *Matvenda & Ainsworthius ap. Polum.*

umenta nostræ positionis, benedictionem illam Israëlitis
dicantia. (x) reperitur in contextu pronom: masculin.
non ad soem: עמך ורעך veram ad vocem עמך referri debet.
non admitti debet. Enallage in epus =
ubi locis, ubi se aliar recte.
plicari patitur. De qua hic
multiplicatio familia non potest
loquitur script. vetulisti.
tribus utpote
i. (y) in proxime præcedenti vers. 20 mentio facta est
amū obstetricum pietatis, hic autem idem repe-
re טארוזוגיא esse. (z) Scopus rufus est ostendere
omodo israelitæ creverint. (z) occurrunt hic auctentia
rioris designationis atnach. (n) non semper est

